

O'BEKISTON OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM
VAZIRLIGI NAMANGAN DAVLAT UNIVERSITETI

FIZIKA-MATEMATIKA FAKULTETI

AMALIY MATEMATIKA VA INFORMATIKA

YO'NALISHI 305-GURUH TALABASI

ISMOILOV JAHONGIRNING

BERILGANLAR BAZASINI BOSHQARISH

TIZIMI FANIDAN

KURS ISHI

Qabul qildi:

I.Tillaboyev

Topshirdi:

J.Ismoilov

FIZIKA-MATEMATIKA FAKULTETI

AMALIY MATEMATIKA VA INFORMATIKA YO'NALISHI talabalarining "Berilganlar
Bazasini boshqarish tizimi" fanidan kurs ishi himoyasi yuzasidan

BAYONNOMA №

« ____ » _____ 2014 yil.

Namangan shahri

Guruh _____

Talabaning ismi sharfi _____

Kurs ishi mavzusi _____

Talabaning ilmiy raxbari _____

1. HIMOYAGACHA KURS ISHINI BAHOLANISHI.

Kurs ishiga qo'yilgan bal ____ Ilmiy rahbar imzosi _____

2. HIMOYA YUZASIDAN SO'RAGLAN SAVOLLAR.

3. HIMOYA HAY'ATINING XULOSASI.

Hay'at raisi ____ ball ____ baho _____ imzo _____

Hay'at a'zosi ____ ball ____ baho _____ imzo _____

Hay'at a'zosi ____ ball ____ baho _____ imzo _____

4. TALABANING YAKUNIY BAHOSI.

Himoyagacha to'plangan ballar _____

Himoyada to'plangan ballar _____

Umumiy yig'indi ballar _____

Izoh: Eng yuqori ball 100 ball shundan ____ ball matn uchun rahbar tomonidan qo'yiladi.

Qolgan ____ ball esa 3 kishidan iborat hay'at a'zolari tomonidan ____ ballgacha
qo'yiladi.

Mavzu: „ Fermer Ho`jaligini boshqaruv “

Reja:

I. Kirish.

II. Asosiy qism.

1. Ma'lumotlar bazasini boshqarish sistemasi.
2. Access dasturini ishga tushurish.
3. Konstruktor yordamida jadvallar hosil qilish.
4. Jadvalga ma'lumot kiritish.
5. Konstruktor yordamida so'rovlar hosil qilish
6. Master yordamida so'rovlar hosil qilish
7. Master yordamida formalar hosil qilish
8. Avtoforma yordamida so'rovlar hosil qilish

III. Xulosa.

IV. Adabiyotlar.

I. KIRISH

Ma'lumki, informatika fani ma'lumotlar (axborotlar) ustida ish olib boradi, ya'ni bir ma'lumotdan (ma'lumotlardan) boshqa bir ma'lumotni (ma'lumotlami) hosil qiladi. Masalan, ixtiyoriy programmashtirish tillari yordamida boshlang'ich ma'lumot asosida yangi ma'lumotlami hosil qilishni ko'rgansiz. Kvadrat tenglama koeffitsiyentlari a , b , c berilgan deb, yangi ma'lumotlar: kvadrat tenglamaning ildizlari X_1 va X_2 larni hosil qilishni har birimiz o'rta maktabdan bilamiz.

Zamonaviy kompyuterlardan foydalangan holda yangi axborot texnologiyalari asosida ma'lumotlami qayta ishlash bilan akademik litsey va kasb-hunar kollejlari o'quvchilari, shuningdek, institut va universitet talabalari keng shug'ullanmoqdalar. Hozirgi kunda kompyuterdan foydalanuvchi har bir kishi WORD matn muharriri yordamida matnlami qayta ishlashni, ya'ni kerakli ko'rinishda formatlashni, chop etishni va bir qancha nusxa olishni qiynalmasdan amalga oshiradi. Hisoblashlar bilan bog'liq masalalarni EXCELda, taqdimot jarayonlarini PowerPointda amalga oshirish ko'pchilikka ma'lum. Xuddi shuningdek, internet sahifalariga ma'lumotlami kiritish uchun HTML tilidan yoki FrontPage programmasidan foydalanish kerakligini bilasiz.

Kompyuter bilan bog'liq va kompyuter yordamida juda tez amalga oshirish mumkin bo'lgan shunday masalalar turkumi mavjudki, ular bilan har kuni va har qadamda ro'baro bo'lasiz. Bunday masalalar turkumi ma'lumotlar bazasi deb ataladi. Ma'lumotlar bazasini loyihalash, hosil qilish, ma'lum bir sistemaga keltirish, ma'lumotlami to'plash, tashkil etilgan bazadan kerakli ma'lumotlami qidirib topish va h.k. masalalar bilan shug'ullanuvchi programmaga ma'lumotlar bazasini boshqarish sistemasi deb ataladi.

Windows muhitida ishlovchi shunday programmalardan biri Accessdir. Hozirgi kunda Access ning juda ko'p ko'rinishlari (versiyalari) mavjud. Masalan, Access 2.0, Windows 95 uchun Access, Access 2000 Access 2010 Access 2013 va b.q. Bu program malar zamonaviy kompyuterlarning paydo bo'lishi va zamonaviy operatsion sislemalarniny yaratilishi bilan bog'liq bo'lib, ular bir-birini to'ldirib boradi. Programmalarining har biri oldingisining imkoniyatlarini qay-tarish bilan birga, yangi imkoniyatlarga ham ega. Lekin bu programmalarning qaysi birini o'rganishingizdan qat'i nazar, ularning asosi bir xildir.

Access paydo bo'lmasidan old in ham ma'lumotlar bazasi bilan ishlovchi bir qator programmalai mavjud bo'lgan. Hozirgi kunda Access kabi keng qo'llanilayotgan juda mukammal ma'lumotlar bazasini boshqarish sistemalari mavjud bo lib, ulardan mutaxassislar va foydalanuvchilar unumli foydalanib kelmoqdalar. Masalan, **PC-FILE, Reflex, Lotus, Paradox, FoxPro, Dbasc, Karat, Oracle, MS SQL Server** kabi programmalardir. Ammo Accessning qulayligi shundaki, uni o'rganish juda oson boiishi bilan birga, deyarli barcha kompyuterlarda qo'llanilayotgan Windows operatsion sistemasi muhitida ham ishlay oladi.

Ma'lumotlar bazasini boshqarish sistemasilar

Ma'lumotlar bazasini boshqarish sistemasilar (MBBS) katta informatsion massivlar-malumotlar bazasini (MB) boshqarish sistemasi bo'lib, u yangi bazalar sistemasini yaratishga, uni yangi ma'lumotlar bilan to'ldirishga va tahrir qilishga hamda ma'lumotlarni vizuallashtirishga mo'ljallangan vositalar majmuyidir.

Ma'lumotlarni vizuallashtirish- ko'rsatilgan omillarga ko'ra ma'lumotlarni tanlash, ularni tartiblash, chiqarish qurilmasiga berish moslab tahrir qilishdir. MBBSlarning bir necha turlari mavjud:

Oddiy MBBSlar. Bular faqat bitta information massivlar (jadvallar) bilan ishlash imkoniyatini beradi, masalan, shaxsiy katoteka. Ular yordamida ma'lumotlarni kiritish, qidirish, saralash, hisobotni tayyorlash va hokazolar mumkin. Ularga **PC-FILE, Reflex, Q&A** misol bo'ladi.

Mukammal MBBSlar. Bular bir paytda bir necha information massivlar bilan ishlash imkonini beradi va ularni orasidagi bog'lanishni ta'minlaydi. Odatda, bunday MBBSlarida programmashtirish imkoniyatlari ham mavjud. Ularga **Lotus, Paradox, FoxPro, Dbase, Access, Karat, RIHC** va boshqalar kiradi.

Mijoz-server turdagi MBBSlar. Ularda ma'lumotlar bazasi server deb ataluvchi kuchli kompyuterlarda saqlanadi. Serverga ma'lumotlar boshqa kompyuterdan-mijozlardan keladi. Ularga **Oracle, MS SQL Server, Informix** misol bo'ladi.

Biz quyidagi mukammal MBBS lardan biri bo'lgan va Windows muhitida ishlaydigan Access ma'lumotlar bazasini boshqarish sistemasi bilan tanishib o'tamiz.

Microsoft (MS) Access – funksional to'liq relatsion MBBS. Access turli manbalardan olingan ma'lumotlarni bitta relatsion ma'lumotlar bazasiga birlashtiradi. Tuzilgan formalar, so'rovlar va hisobotlar ma'lumotlarni tez va samarali yangilash, savollarga javob olish, kerakli ma'lumotlarni qidirishni tashkil etish, ma'lumotlarni tahlil qilish, hisobot va diagrammalarni chop etish imkonini beradi.

Ma'lumotlar bazasida (MB) har bir manbadan kelgan ma'lumot alohida jadvalda saqlanadi. Bir necha jadvallardagi ma'lumotlar bilan ishlaganda, ular o'rtasida bog'lanish o'rnatiladi. Ma'lum talablarga javob beruvchi ma'lumotlarni qidirish va tanlash uchun so'rovlar tuziladi. Shu bilan birga so'rovlar bir vaqtning o'zida bir necha yozuvlarni yangilash yoki o'chirish, maxsus hisoblashlarni bajarish imkonini beradi.

Jadvallarga ma'lumotlarni kiritish, ularni ko'rish yoki o'zgartirish uchun formalardan foydalaniladi. Forma bir yoki bir necha jadvallardan ma'lumotlarni standart yoki foydalanuvchi tomonidan tuzilgan maket asosida tanlash va ularni ekranga chiqarish imkonini beradi.

Ma'lumotlarni tahlil qilish va ma'lum tartibda chop etish uchun hisobotdan foydalaniladi. Masalan, ma'lumotlarni guruhlovchi va natijalarni hisoblovchi hisobotni tuzish va chop etish mumkin.

Access quyidagilarni amalga oshirish imkonini beradi:

Ma'lumotlarni aniqlash siz ma'lumotlar bazasida aynan qanday axborot saqlanishini aniqlashingiz, ma'lumot laming tizimi va turini (masalan, raqam va belgilarning soni), shuningdek, bu ma'lumotlar o'zaro qanday bog'langanligini berishingiz mumkin. Ayrim hollarda siz ma'lumotlarni tekshirishning format va xususiyatlarini berishingiz mumkin.

Ma'lumotlarni qayta ishlash ma'lumotlarni turli usullar bilan qayta ishlash mumkin. Ixtiyoriy maydonni tanlash, filtrlash va ma'lumotlarni saralash mumkin. Ma'lumotlarni unga o'zaro bog'langan boshqa ma'lumotlar bilan birlashtirish va yakuniy natijani hisoblash mumkin.

Ma'lumotlarni boshqarish - siz ma'lumotlar bilan tanishish, ularni tahrir qilish va yangi ma'lumotlar qo'shish uchun kim huquqli ekanligini ko'rsatishingiz mumkin.

MS Accessning arxitekturas

MS Access nuqtayi nazaridan ma'lumotlar bazasi bu yozuvlar va umumiy masala bo'yicha o'zaro bog'langan obyektlar to'plamidir. **MS Access** - ma'lumotlar bazasini boshqarish sistemasining fayli (kengaytmasi *.mdb) ma'lumotlar bazasi haqidagi barcha axborotlarni o'z ichiga oladi.

Accessda nomga ega bo'lgan barcha narsalar *obyektlar* deb ataladi. **Accessda** asosiy obyektlar bo'lib *jadvallar* (таблицы), *so'rovlar* (запросы),

tormalar (формы), hisobotlar (отчеты), makroslar (макросы) va medullar (модулы) hisoblanadi. Office 2010 tarkibiga kiruvchi Accessda yana bir obyekt kiritilgan bo'lib, uning nomi **sahifalar (страницы)** deb nomlangan.

Jadval. Ma'lumotlarni saqlash uchun aniqlanadigan va foydalaniladigan obyekt. Har bir jadval ma'lum turdagi axborotlarni o'z ichiga oladi, masalan, talabalar haqidagi. Jadval turli ma'lumotlar, masalan, talabalarning familiyasi yoki manzilgohini o'zida saqlovchi maydon (ustun)dan va yozuv (qator deb ham ataladi)dan iborat. Yozuvda muayyan predmet haqidagi barcha ma'lumotlar yig'ilgan, masalan, Alisher Olimov ismli talaba haqida. Har bir jadval uchun siz **dastlabki kalit** (har bir yozuv uchun yagona qiymat oluvchi bir yoki bir nechta maydon)ni va ma'lumotlarga kirish tezligini oshirish maqsadida bir yoki bir nechta **indekslarni** aniqlab olishingiz mumkin.

So'rov. Foydalanuvchiga bir yoki bir necha jadvallardan kerakli ma'lumotlarni olish imkoniyatini beruvchi obyekt. So'rovni tuzishda **«конструктор запроса»** (namunaga ko'ra so'rovdan yoki SQL ko'rsatmalaridan foydalanishingiz mumkin. Siz ma'lumotlarni tanlash, yangilash, o'chirish yoki qo'shish maqsadida so'rovlarni tuzishingiz mumkin. Mavjud bir yoki bir necha jadvallardagi ma'lumotlardan foydalanib, so'rovlar yordamida siz yangi jadvallar tuzishingiz mumkin.

Forma. Asosan ma'lumotlarni kintishga, ularni ekranga chiqarishga yoki ilova ishini boshqarishga mo'ljallangan obyekt. So'rov yoki jadvallardan olingan ma'lumotlarni foydalanuvchi talablariga ko'ra, tasvirlash maqsadida siz formalardan foydalanishingiz mumkin. Shuningdek, formalarni chop etish mumkin. Forma yordamida siz ayrim hodisalarga javob tariqasida makros yoki modullarni ishga tushirishingiz mumkin masalan, aniq bir ma'lumotlarning qiymati o'zgarganida makrosni ishga tushirishingiz mumkin.

Hisobot. Hujjat tuzishga mo'ljallangan obyekt. Tuzilgan hujjat boshqa ilova hujjatiga kiritilishi yoki chop etilishi mumkin. Hisobotni printerda chop etishdan oldin ekranda ko'rib chiqishingiz mumkin.

Makros. Bir yoki bir necha harakatning tartiblangan tavsifi bo'lib, ma'lum bir hodisaga javoban Access bajarishi lozim bolgan harakatdir. Masalan, siz asosiy formadagi biror elementni o'zgartirishingizga javoban boshqa formani ochuvchi makrosni aniqlashingiz mumkin. Boshqa makros yordamida siz biror maydonda o'zgartirish kiritilganida, uning qiymatini tekshirishingiz mumkin. Makrosga kiritilgan harakatlardan birortasining bajarilish yoki bajarilmasligi uchun, makrosga yana qo'shimcha shartlar kiritish mumkin. Shuningdek, siz bir makrosga boshqa makrosni yoki modul funksiyasini ishga tushirishingiz mumkin.

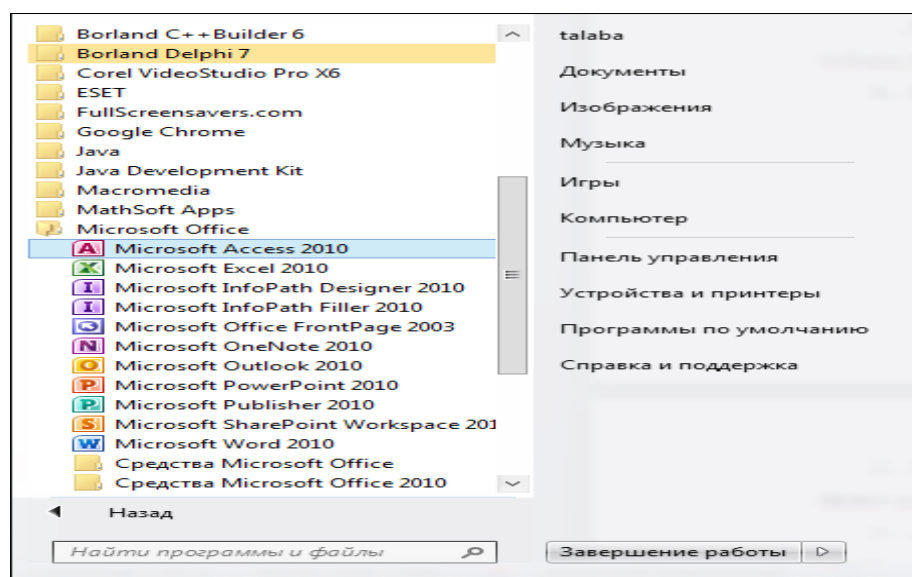
Modul. Ish jarayonini ancha kichik harakatlarga parchalab va makroslar yordamida aniqlanmay qolgan xatolarni topish imkonini beruvchi programmalarni **MS Access** Basicda saqlovchi obyekt. Modullar ilovaning ixtiyoriy joyidan chaqirish mumkin bo'lgan funktsiyalarni o'zida jamlagan mustaqil obyektlar bo'lishi ham mumkin. Lekin ular alohida forma yoki hisobotlarga, ularda ro'y berishi mumkin bo'lgan ayrim o'zgarishlarga reaksiya uchun bevosita «bog'langan» bo'lishi mumkin.

Sahifa Ma'lumotlarga murojaat qilish sahifasi maxsus ko'rinishdagi Web sahifa bo'lib, Internetdagi ma'lumotlarni ko'rish va unda ishlash imkoniyatini yaratadi. Shuningdek, **MS Access**ning yoki **MS SQL** Serveming ma'lumotlar bazasida saqlanuvchi ma'lumotlar bilan qiziquvchilarga tanishish uchun imkoniyat yaratadi. Ma'lumotlarga murojaat sahifasi **MS Excel** kabi boshqa ma'lumotlar manbalarini ham o'z ichiga oladi.

Accessni ishga tushirish va Access oynasi

Accessni ishga tushirish Windowsning boshqa ilovalarini (programmalarini) ishga tushirishdek amalga oshiriladi. Uning bir qancha usullari mavjud:

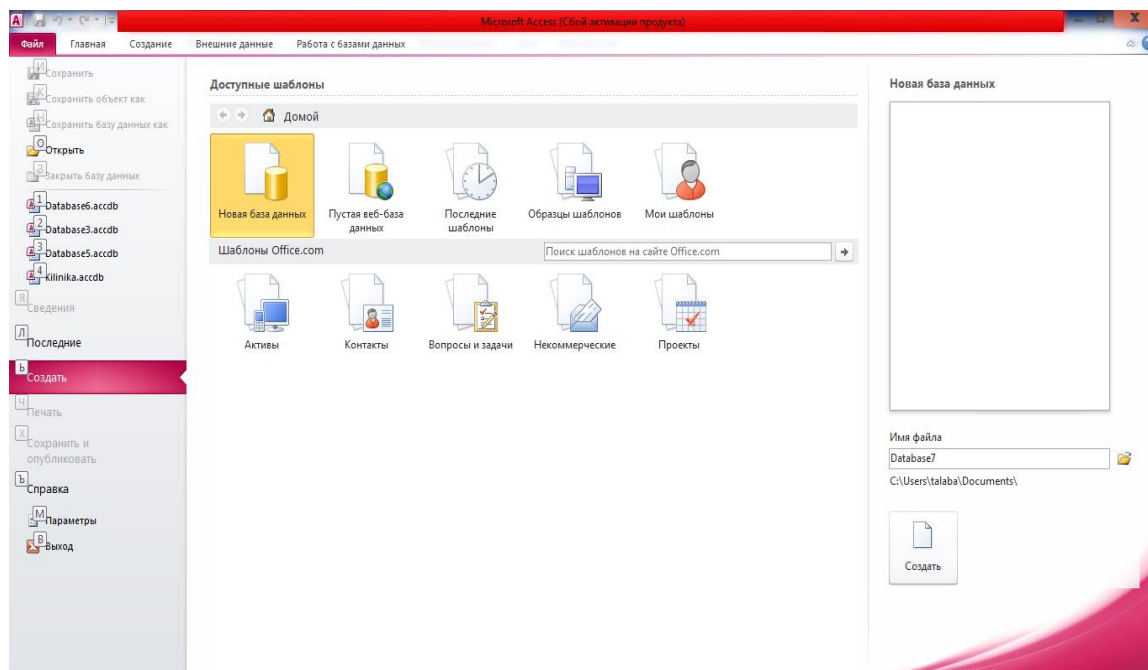
1. Пуск – Программы- Microsoft Office orqali.

1-rasm

2. **Accessda** tayyorlangan biror faylning ustida sichqonchanning chap tugmasini **ikki** marta bosish orqali.

3. Agar fayl **ПУСК** menyusining **Документы** bo'limidagi fayllar ro'yxatida bo'lsa, uning ustida sichqonchanning chap tugmasini 2 marta bosish orqali. **Access** ishga tushiriladi ekranda 2-rasmda tasvirlangan taklif oynasi hosil bo'ladi:

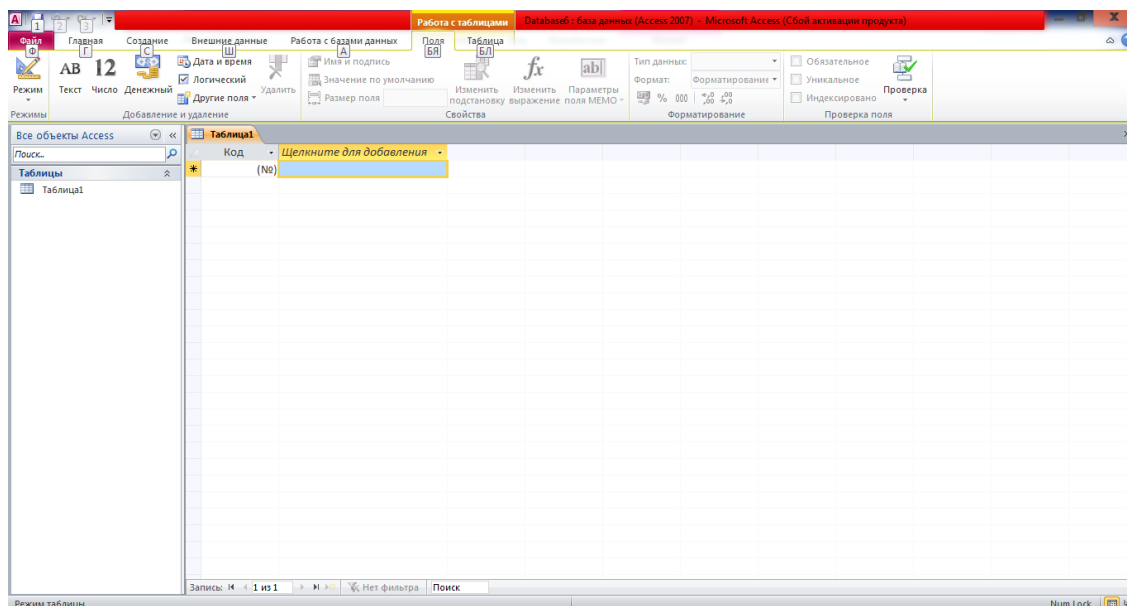
2-rasm

“FERMER HO`JALIGI” uchun ma`lumotlar bazasini tashkil qilish

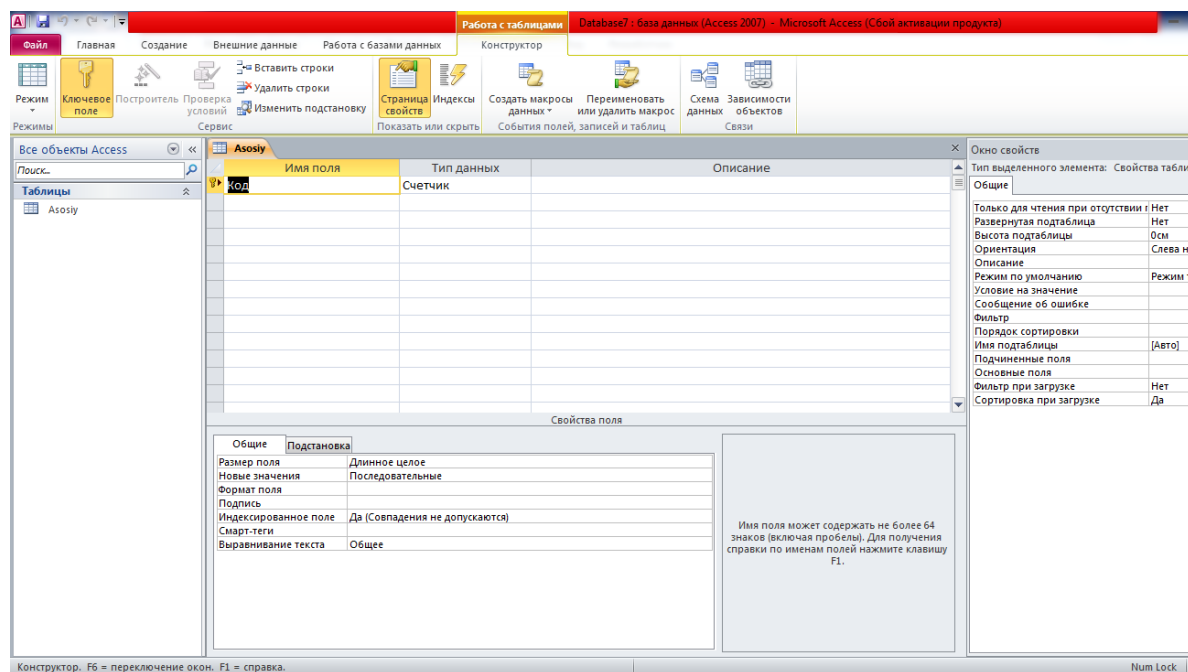
Biz hozir „ Fermer ho`jaligini boshqaruv “ uchun ma`lumotlar bazasini hosil qilamiz. Buning uchun, biz **Новая базы данных** bo`limini tanlaymiz, natijada quyidagi **Файл новая базы данных** oynasi hosil bo`ladi. Ushbu

oynaning **Мой компьютер** bo'limini tanlaymiz va **D** disk u yerdan **Курс** **ishi** nomli parkani tanlaymiz va **Имя файл** bandiga Fermer ho`jaligini boshqaruv deb **Создать** tugmasi bosiladi.

Natijada quyidagi oyna hosil paydo bo'ladi. Ushbu oynadan **Конструктор** yordamida jadval yaratib olamiz (4-rasm). **Конструктор** ustida sichqoncha

4-rasm

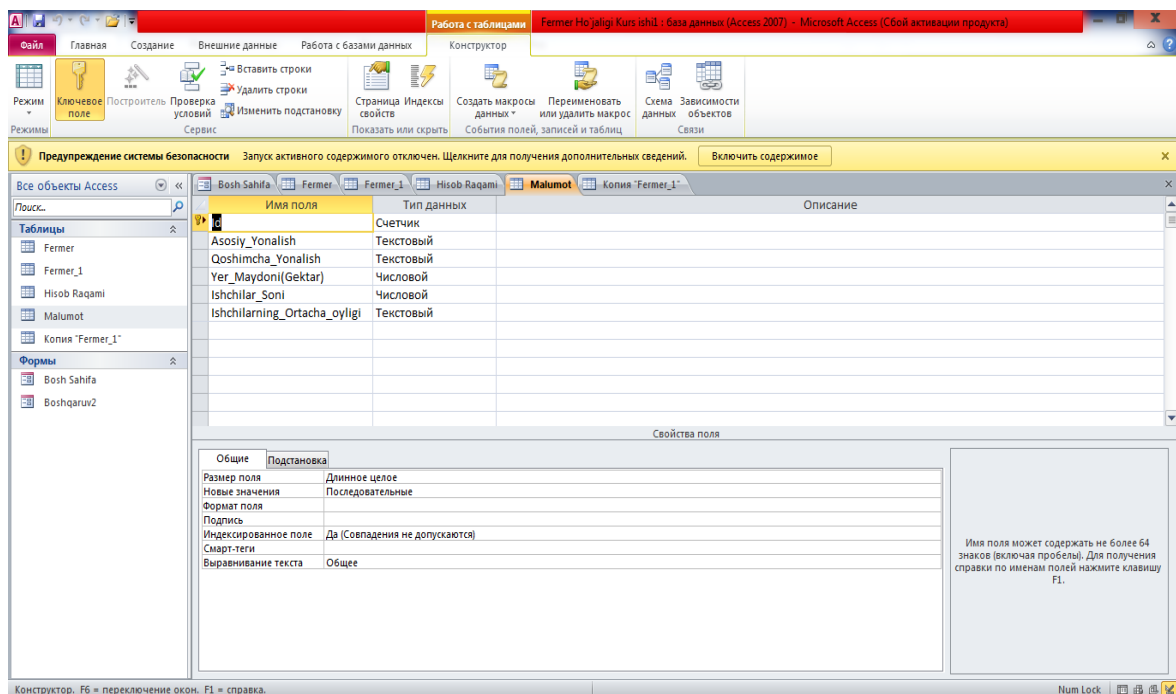

ko'rsatgichini keltirib chap tugmasini ikki marta bosiladi, natijada jadval qurishning **конструктор** holatiga o'tamiz (5-rasm). Endi jadval maydonlarini

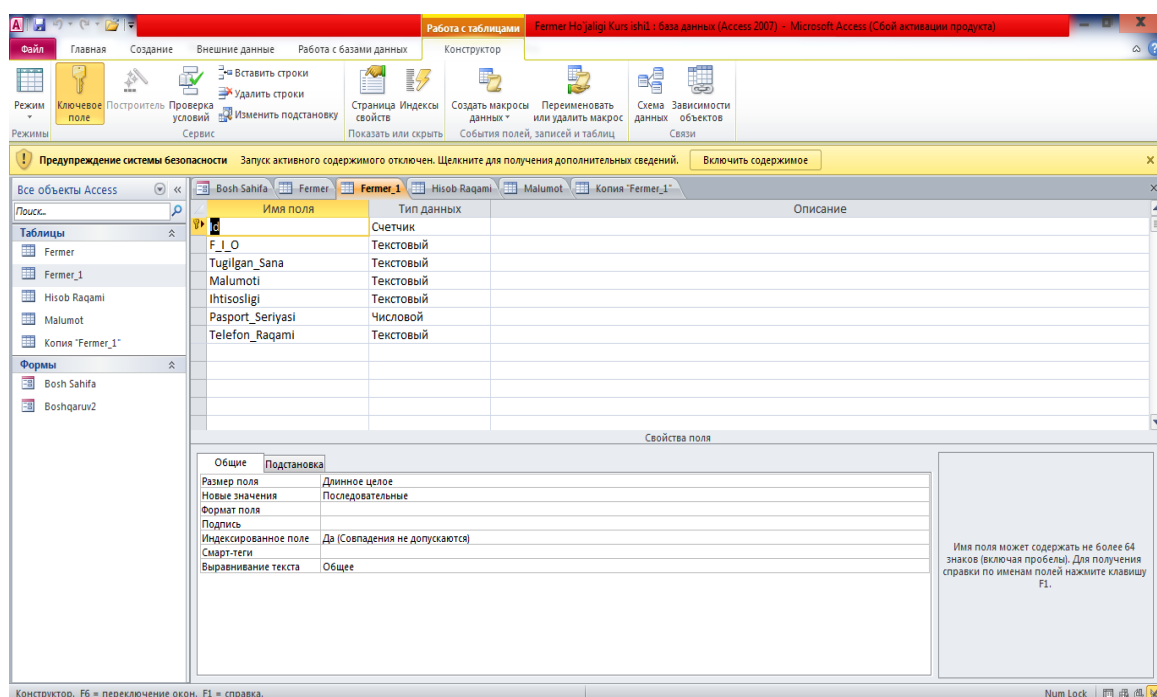
5-rasm

aniqlashni davom ettiramiz, buni konstruktor yordamida aniqlaymiz. 1-jadval ustunlari nomini 5-rasmda keltirilgan jadval konstrukturining **Имя поля** maydoniga yozamiz (6-rasm).

6-rasm

Birinchi maydon nomi bu fuqarolar tartib raqami, uni "Id " deb nomlaymiz. **Tab** tugmasini bosib, **Тип данных** maydoniga o'tamiz. Access bizga **текстовый** (matnli) ma'lumot turini taklif etadi. Ammo bizning hol uchun ma'lumotning bu turi bizga to'g'ri kelmaydi shuning uchun biz **Счетчик** (hisoblagich)ni tanlaymiz va **Tab** tugmasini bosamiz keyingi maydon **Описание** maydiniga ixtiyoriy matn masalan, "Fuqorolar Id raqami" ni yozib qo'yamiz mumkin. Yana **Tab** tugmasini bosib, keyingi maydon nomiga o'tamiz. U Familya nomi bo'lishi mumkin (7-rasm).

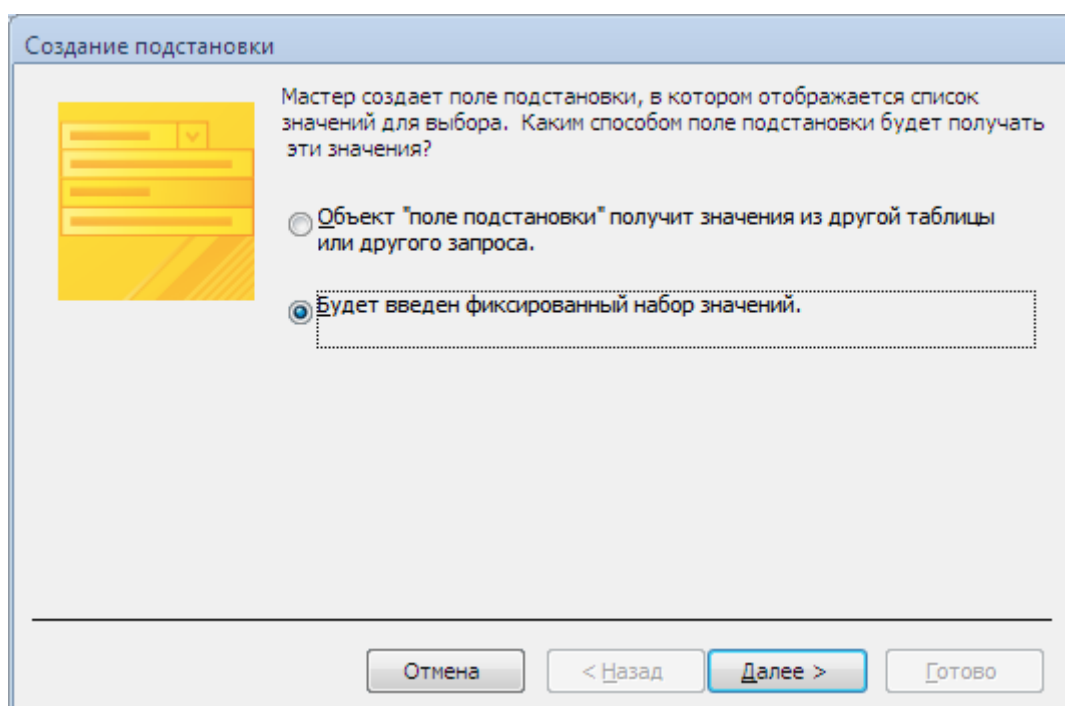
7-rasm

Bu rasmga e'tibor bersangiz **конструктор** oynasining quyi qismida XI bo'limdan tashkil topgan maydonning xossalari aniqlovchi bo'limlar ochiladi. Bu bo'limlar maydonning turiga qarab doim o'zgarib turadi. Har bir bo'limning mazmuni keyinchalik o'z-o'zidan tushunarli bo'lib boraveradi. Hozir biz uchun **Размер поля** qismidagi 50 soni muhimdir. **Access** bizga shu maydonda yoziladigan matnning uzunligini har doim 50 tadan oshmasin deb taklif etadi. Bizga ma'lumki, bu maydonga yozish mumkin bo'lgan matnning uzunligi 255 tadan oshmasligi kerak edi. Bizning misolimizda (F_I_O) **Familya va Ismi va Otasining ismi** nomi uchun 50 ta joy juda ko'p. Uni 20

ga o'zgartirib qo'ysak ham bo'laveradi. Har qanaqa ortiqcha joy kompyuter xotirasidan qo'shimcha joy talab etadi. Imkoni boricha ajratiladigan joylarni minimumga keltirish kerak. Ortiqcha joy ortiqcha sarf-xarajat deganidir.

Tug'ulgan vaqti uchun maydon hosil qilamiz bu maydonning nomi "Tug'ilgan kun" deb nomlab uning tipini **Дата и время** bo'ladi. Endi ma'lumoti nomli maydon hosil qilamiz, buning uchun uning tipini

Мастер подстановка (8-rasm) bo'ladi.

(8-rasm)

Создание подстановки

Выберите значения, которые будут содержать поле подстановки. Введите число столбцов списка и значения для каждой ячейки.

Перетащите правую границу заголовка столбца на нужную ширину или дважды щелкните ее для автоматического подбора ширины.

Число столбцов:

Столбец1
oliy
o`rta
o`rta mahsus
*

Отмена < Назад Далее > Готово

(9-rasm)

Fermerning maydonini hosil qilib uni **tel-raqam** deb belgilab qo'yamiz.tipini **Числавой** tipi va uni **Маска Ввода** (10-rasm) bo'limiga quydagicha yozaman "+998("00")000,00,00

Работа с таблицами

Предупреждение системы безопасности: Запуск активного содержимого отключен. Щелкните для получения дополнительных сведений. Включить содержимое

Все объекты Access

Поиск:

Таблицы

Формы

Имя поля

Тип данных

Описание

Id

F_I_O

Tugilgan_Sana

Malumoti

Ihtisosliligi

Pasport_Seriyasi

Telefon_Raqami

Счетчик

Текстовый

Текстовый

Текстовый

Текстовый

Числовой

Текстовый

Свойства поля

Общие

Подстановка

Размер поля

255

Формат поля

Маска ввода

+998("00")000,00,00;

Подпись

Значение по умолчанию

Условие на значение

Сообщение об ошибке

Обязательное поле

Нет

Пустые строки

Да

Индексированное поле

Нет

Сжатие Юникод

Да

Режим IME

Нет контроля

Режим предложений IME

Нет

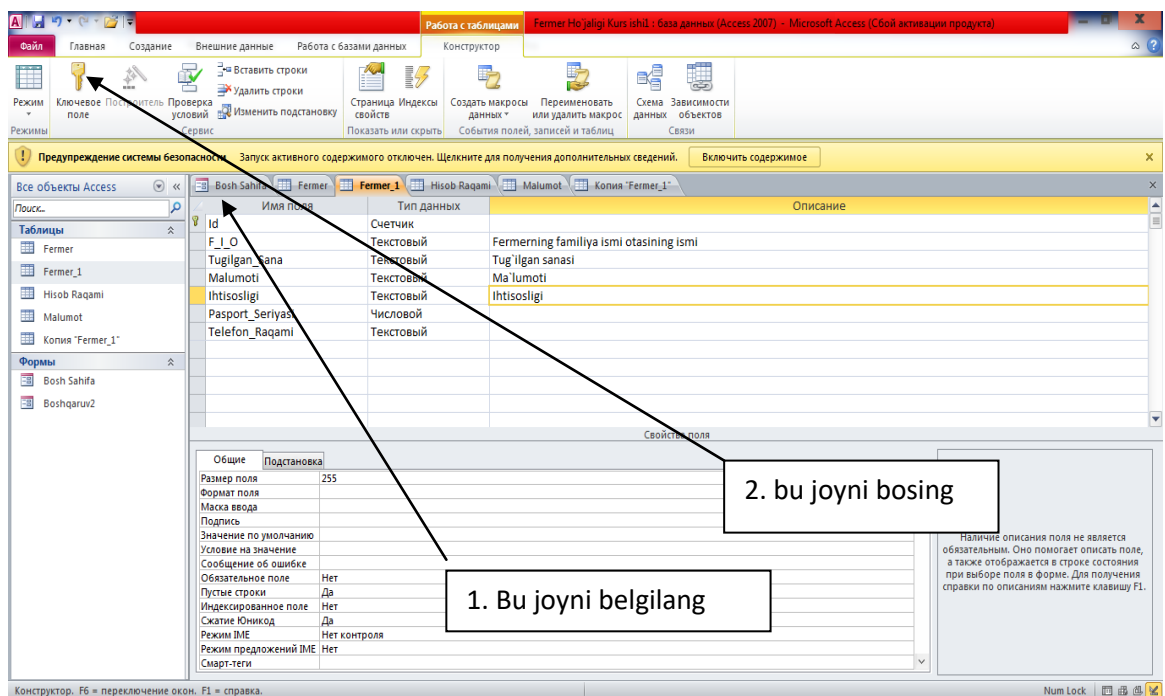
Смарт-теги

Маска для ввода любых данных в поле

Конструктор. F6 = переключение окон. F1 = справка.

Num Lock

(10-rasm)

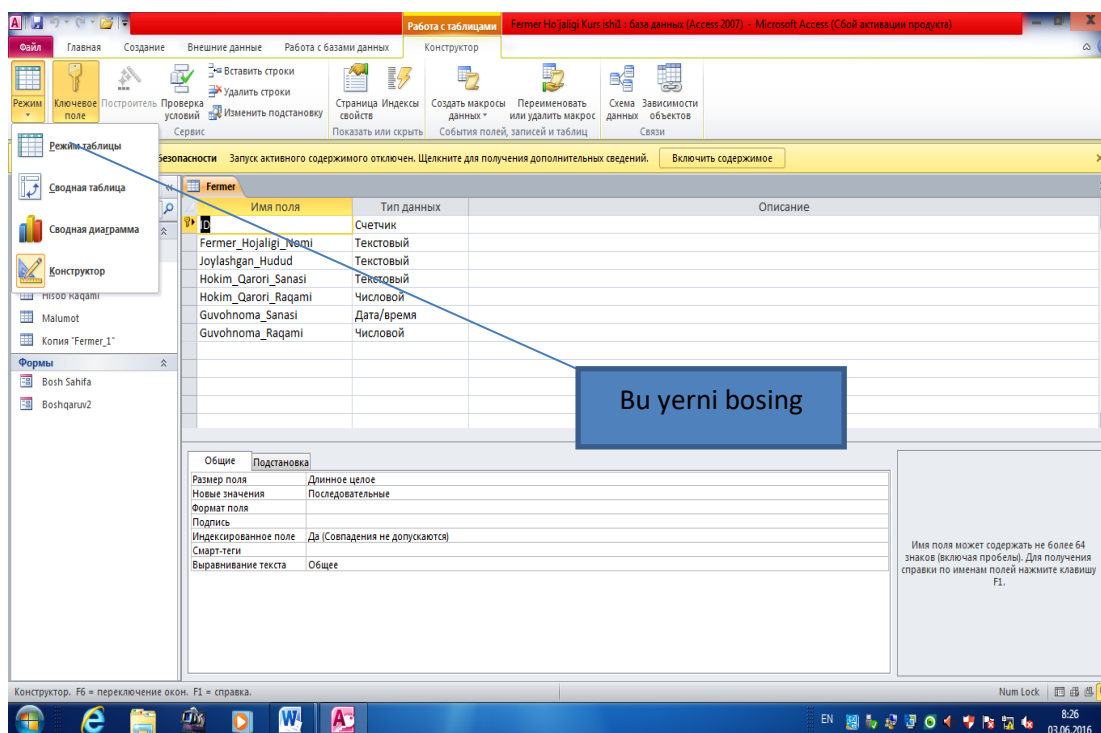
1-rasm

Biror maydonni kalitli maydon deb belgilash uchun konstruktor holatida shu maydon belgilanadi va asboblar panelidan kalit yorlig'i sichqonchanning chap tugmasi bilan bosiladi. Natijada, mos maydon nomi oldida kalit belgisi paydo bo'ladi. Bu shu maydonning kalitli maydonligini bildiradi (11-rasm).

Konstruktor holatida jadval hosil qilingandan so'ng, uni saqlash lozim. Agar jadval birinchi marta saqlanayotgan bo'lsa, **Файл-Сохранить** yoki asboblar panelidan yorliqni bosish yoki **Ctrl+S** tugmalarini birgalikda bosish yetarli. U holda ekranda jadval nomini so'rovchi oyna paydo bo'ladi (9-rasm). Access sizga jadvalning nomi sifatida «Таблица1» ni taklif etadi. Yaxshisi, bu nomni

12-rasm

o'zgartirish va masalaning mohiyatiga moslab nom berish maqsadga muvofiqdir. Bizning misolimizda bu nom «**Fерmer**» bo'lsin va OK tugmasini bosib, saqlaymiz (12-rasm). Tayyor bo'lgan jadvalimizni **Открыть** yordamida ochamiz (13-rasm)

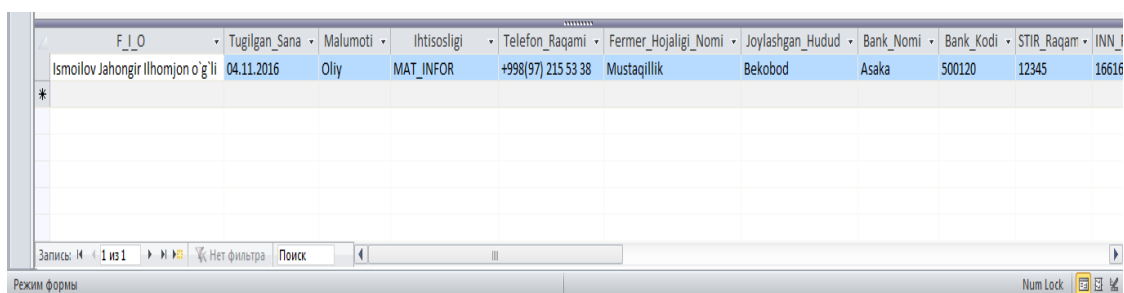

13-rasm

(12-rasm). Jadvalimizni saqlab qo'yamiz.

Master yordamida oddiy so'rovlar loyihalash

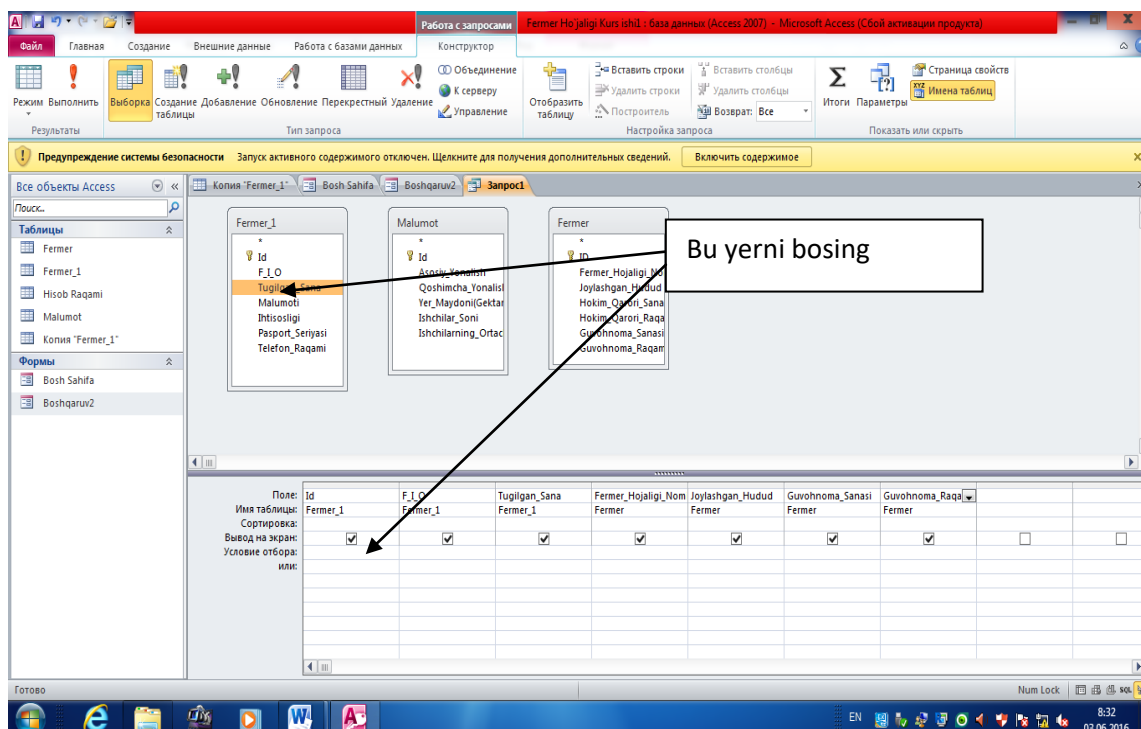
Jadvalimiz uchun so'rov hosil qilamiz. Buning uchun ma'lumotlar bazasi oynasidan (4-rasm) **Запросы** obyektini tanlaymiz. Hosil bo'lgan oynadan **Создать** bo'limini tanlaymiz yoki **Создать запроса с помощью мастера**

F_I_O	Tugilgan_Sana	Malumoti	Ihtisoslgi	Telefon_Raqami	Fermer_Hojaligi_Nomi	Joylashgan_Hudud	Bank_Nomi	Bank_Kodi	STIR_Raqam	INN
Ismoilov Jahongir Ilhomjon o'g'li	04.11.2016	Oliy	MAT_INFOR	+998(97) 215 53 38	Mustaqillik	Bekobod	Asaka	500120	12345	16616
*										

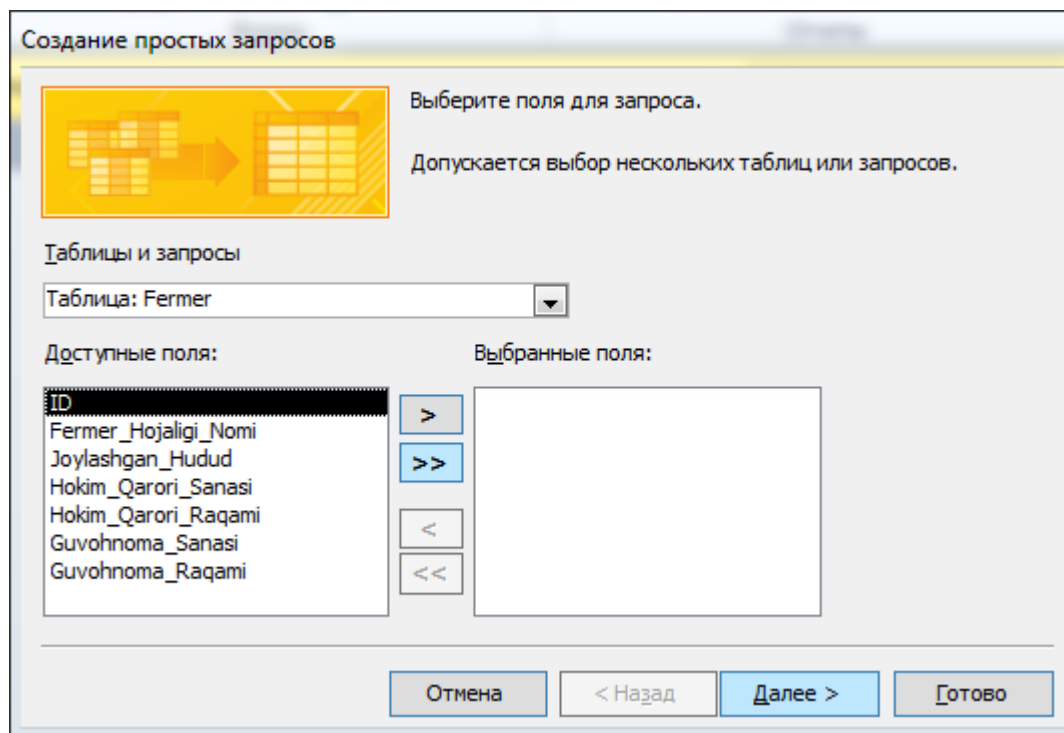
14-rasm

bo'limini tanlaganimizda birdaniga bu muloqot oynasi paydo bo'ladi (14-rasm). Bu oynaning **Таблицы и Запросы** bo'limidan Asosiy jadvalini tanlaymiz,

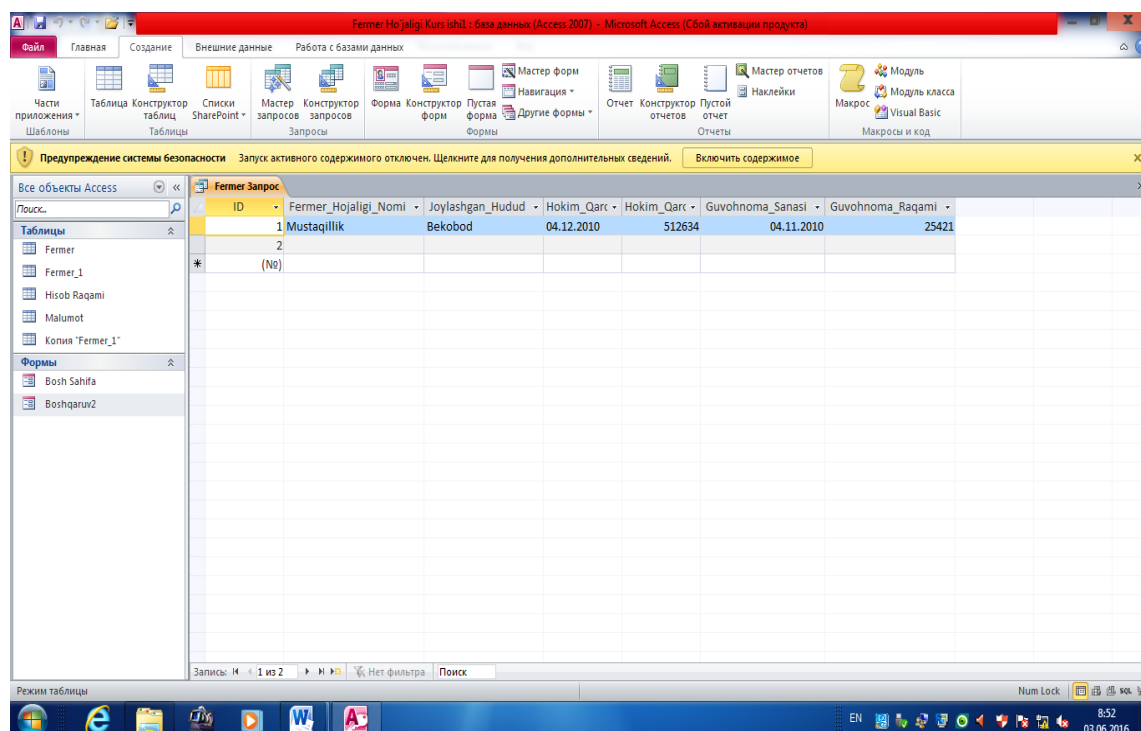
15-rasm

natijada **Доступные поля** darchasida tanlangan jadvalga (so'rovga) mos maydonlarni ro'yhati hosil bo'ladi. > tugmasini yoki >> tugmasini bosib, kerakli yoki barchasini **Выбранные поля** bo'limiga o'tkazib **Готово** tugmasini bosamiz. Natijada quyidagi so'rov oynasi hosil bo'ladi (16-rasm).

16-rasm

Ushbu oynani >> bandidan barchasini o`tkazamiz. Далее > tugmasini bosamiz va quyidagi oyna hosil bo`ladi

Xuddi shuningdek, mavjud ma'lumotlardan keraklilarini so'rovlar yordamida ajratib olish va ularni chop etishni ham ko'rdik. Ammo jadvallarga to'g'ridan-to'g'ri ma'lumot kiritish va so'rovlar yordamida ularni tahlil qilish foydalanuvchi uchun har doim ham qulay emas, ayniqsa, Access bilan tanish bo'lmagan foydalanuvchilar uchun ma'lum noqulaychiliklar paydo bo'ladi. Ma'lumotlar bazasidan foydalanishda formaning roli beqiyosdir. Umuman, formalar ma'lumotlarni kiritish va ularni foydalanuvchiga qulay ko'rinishda tasvirlash uchun ishlatiladi. Formaning boshqa qulayliklari bilan sizni uni o'rganish jarayonida tanishtirib boramiz.

Formalarni siz hayotda ko'p uchratamiz. O'qish jarayonida biror bir so'rovnoman (anketani) to'ldirishga to'g'ri kelgan, o'qishga yoki ishga kirish jarayonida shaxsiy varaqalar to'ldirgansiz. Shularning o'zi formadir. Misoldan ko'rinib turibdiki, formaning har bir elementi ikki qismdan iborat ekan. Uning birinchi qismida nimani yozish kerakligi ko'rsatilsa (masalan, QVP bemorlari), ikkinchi qismida esa muallifning o'zi yoziladi. Forma shu ko'rinishdagi elementlardan tashkil topgan bo'ladi. Elementlarning soni nechta

bo'lishi odatda, qo'yilgan masalaga va formani tuzuvchisiga bog'liq. Muhimi, sizga kerakli barcha elementlar aks etsa, bas.

Yuqorida ta'kidlaganimizdek, formani jadval yoki so'rov uchun qurish mumkin. Formani qurish uchun ma'lumotlar bazasi oynasidan (4-rasm) forma bo'limini tanlaymiz. Bu oynadan **Создать** bo'limini tanlaymiz. Natijada, 17-rasmdagi muloqot oynasi paydo bo'ladi. Mazkur oyna ikki qismdan iborat bo'lib, uning yuqori qismida formani nima yordamida qurish tanlansa, pastki qismida esa nimaga (jadval yoki so'rov) qurish tanlanadi. Bu qismdagi ochiluvchi menyuda ma'lumotlar bazasidagi barcha jadval va so'rovlarning ro'yxati keltiriladi.

Mazkur oynaning yuqori qismida keltirilgan bo'limlarning mazmuni quyidagicha:

The screenshot shows the Microsoft Access application window titled 'Fermer Ho'jaligini Boshqaruv'. The interface is in Russian. The top menu bar includes 'Файл', 'Главная', 'Создание', 'Внешние данные', and 'Работа с базами данных'. The ribbon contains various options for creating and managing forms. The main area displays a form with the title 'Fermer Ho'jaligini Boshqaruv'. The form has a search bar and a date/time stamp '3 июня 2016 г. 8:40:43'. The form fields are organized into a grid with labels and input boxes. The labels include 'F_I_O', 'Tugilgan_Sana', 'Malumoti', 'Oliy', 'Ihtisosligi', 'MAT_INFOR', 'Telefon_Raqami', 'Fermer_Hojaligi_Nomi', 'Mustaqillik', 'Joylashgan_Hudud', 'Bekobod', 'Bank_Nomi', 'Asaka', 'Bank_Kodi', '500120', 'STIR_Raqami', '12345', 'INN_Raqami', '1661699949', 'Yer_Maydoni(Gektar)', '120', 'Asosiy_Yonalish', 'Bug'doy', 'Qoshimcha_Yonalish', 'Bog'dorchilik', 'Hokim_Qarori_Sanasi', '04.12.2010', 'Hokim_Qarori_Raqami', '512634', 'Ishchilarning_Ortach', '850,000 So'm', 'Ishchilar_Soni', '50', 'Guvoohnoma_Sanasi', '04.11.2010', and 'Guvoohnoma_Raqami', '25421'. The form also includes buttons for 'Найти', 'Выбрать', and 'Найти'.

17-rasm

Конструктор - formani konstruktor yordamida qurish.

Master form - formani forma ustasi yordamida qurish. Bu holda maxsus programma ishlaydi va avtomatik holatda siz tanlagan jadval yoki so'rovga forma qurib beradi. Master bilan siz jadvallarni va so'rovlarni loyihalashda ham tanishgansiz.

Avtoforma: в столбец, Avtoforma: ленточная, Avtoforma: табличная - hollari bir xil bo'lib, ular formaning elementlarini qaysi ko'rinishda tasvirlash bilan farqlanadi (ustun, tasma va jadval). Bu holda ham formani qurish uchun maxsus programma (usta) ishlaydi.

Diagramma - bu holda tanlangan jadval yoki so'rovga diagramma (gistogramma, grafik va h.k.) quriladi. Bu hoi **Excel** programmasi kabidir.

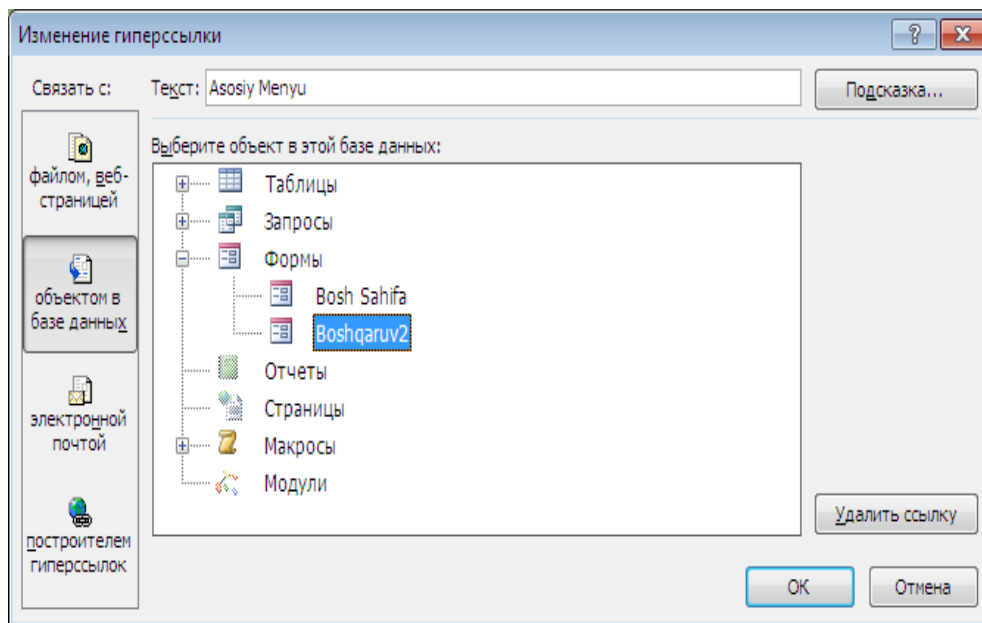
Сводная таблица - bu hol ham **Excel** kabidir. **Excel** pro-grammasi bilan tanish foydalanuvchilar uchun bu hoi ham qiy-inchilik tug'dirmaydi. Shuning uchun ham bu ikki holga kitobda alohida to'xtab o'tilmaydi.

17-rasmdagi **Создание формы в режиме конструктора** va **Создание формы с помощью мастера** bo'limlari mos ravishda 18-rasmdagi **Konstruktor** va **Master form** bo'limlari bilan bir xildir. Agar sizga shulardan birortasini tanlash kerak bo'lsa, 18-rasmdagi muloqot oynasini ochishga ehtiyoj tug'ilmaydi. **Windows** sistemasida bir ishni bir necha xil usulda bajarish mumkinligini bilamiz.

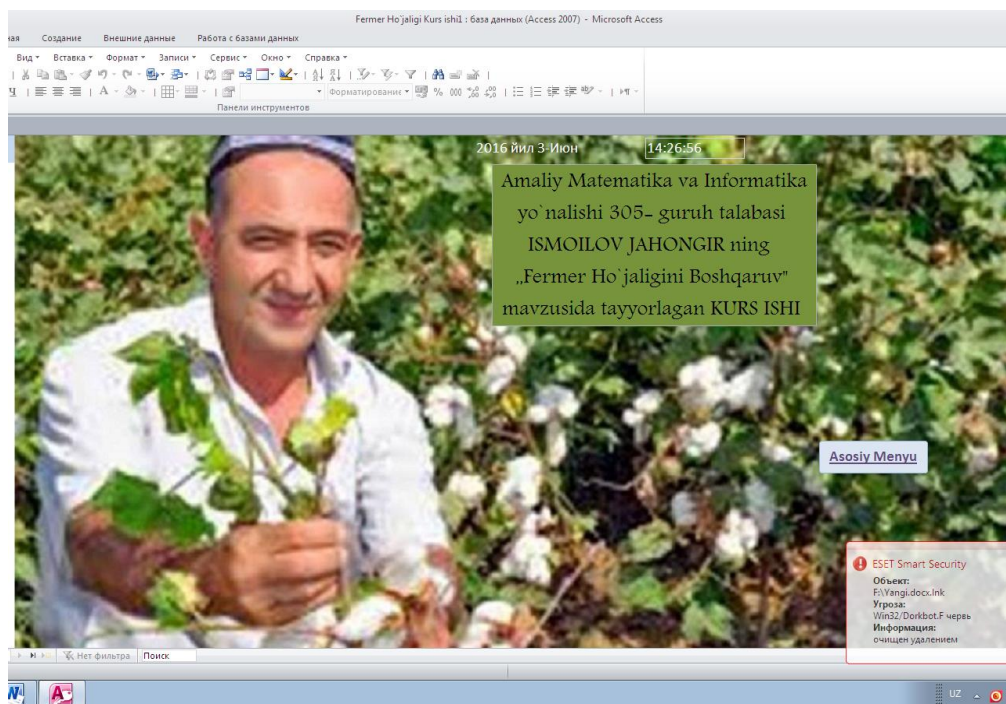
Forma qurishning eng oson yo'li bu **Master formdir**. Bu usul forma qurishda hali tajribasi bo'lmagan foydalanuvchilar uchun juda qulaydir. Forma qurishni shu usulni o'rganishdan boshlaymiz.

Endi Asosiy oynani tashkil etamiz Buning uchun Buning uchun

Создание >> Форма >> Пустая Форма bandini tanlaymiz va rejim holatiga o'tib Фоновый рисунок bandidan kerakli rasmni tanlaymiz Ok tugmasini bosib rasmni kerakli holda ekranga moslashtiramiz konstruktor bandidan Aa tugmasini tashlab kerakli ma'lumotlarni yozamiz XXXX tugmasini qo'yib Asosiy Menu deb yozamiz Unga konstruktor>> Страница Свойства>> Все>> Дополнительное адрес bandini tanlab Quyidagi formani hosil qilib bog'laymiz

Ok tugmasini bossak ekranda Asosiy oynani bosgandan so`ng Fermer Ho`jaligiga ma`lumotlar kiritish ularni qidirish va pechatga berish mumkin

Xulosa

Hozirgi zamon mutaxassisi kerakli axborotni topish, ajratib olish, taxlil qilish, tashkillashtirish, saqlash xamda kerakli ko'rinishda tasvirlashni bilishi kerak. Bu esa undan taxlil va sintez qilish, umumlashtirish, abstraktsiyalash, modellashtirish, o'xshashliklarni topish va shunga o'xshash boshqa aqliy faoliyat ko'nikmalarini egallashini talab qiladi.

Shuni xam aytib o'tish kerakki, biror xodisa, vokea yoki soxa xaqida absolyut bilim beradigan axborot tizimini yaratish juda mushkul ish xisoblanadi.

Ma'lumotlar omborini boshqarish usullari ma'lumotlar ombori yaratish bilan bevosita bog'langan bo'ladi.

Ma'lumotlar omborini boshqarish uchun maxsus dasturlar tuziladi. Bunday dasturlarning vazifasiga qo'yidagilar kiradi:

- ma'lumotlar omboridagi ma'lumotlarga kirish;

- bilimlar omboridagi axborotlarni modifikatsiyalar(yangilash) kompyuter uchirilganda yoki dasturlar ishi to'xtab qolganda boshqarishning tezda qayta tiklanishi;

- ma'lumotlar omboridan bir vaqtda bir necha kompyuterning foydalanishi va foydalanuvchilarning bir-biriga xalaqit bermasligi;

- ma'lumotlar omboridagi ma'lumotlardan foydalanishning cheklanganligi va ulardan ximoyalanishi

Axborot tizimi asosida ombordagi ma'lumotlarni tartiblash, avtomatik izlash, ma'lumot almashish mumkin. Bu tizim asosida bilimlar omborini boshqarish tizimlari yaratiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Роберт Шнайдер. Аккесс для Windows 95. Издательство Бином, М., 1996.
2. Визе Мане. MC Аккесс 2.0, Бином, М., 1996.
3. Информатика. Вазовый курс. Учебник под ред. С.В.Симановича. СП., «Питер» 1999. 638 с.
4. Симанович СВ. и др. Специальная информатика. Учебное пособие. М, «АСТпресс» 1998. 480 с.
5. Шафрин Ю. Информационные технологии. В 2-х частях. Учебное пособие. М., «Лабаратория Базовых Знаний» 1999. 336с.
6. Sattorov A. va b.q. Kompyuterlar va informatsion texnologiyalar fanidan testlar to'plami. JIDU. 2003.

Internet saxifalari.

[www kitob.uz](http://www.kitob.uz)

[www google.uz](http://www.google.uz)

[www ZiyoNet.uz](http://www.ZiyoNet.uz)

**Namangan Davlat Universiteti Fizika-
matematika fakulteti 5130200 – Amaliy
matematika va informatika bakalavr
yo‘nalishi talabasi Ismoilov
Jahongirning «Fermer ho‘jaligini
boshqaruv » mavzusidagi Kurs ishiga
Katta o‘qituvchi M. Dadahanovning**

T A Q R I Z I

Ismoilov Jahongirning Kurs ishi **«Fermer Ho‘jaligini boshqaruv»** deb nomlanib, kurs ishi shu sohaga tegishli mavjud adabiyotlardan va internet ma’lumotlaridan foydalanib yozilgan.

Kurs ishi 30 sahifadan iborat bo‘lib, undan kirish, asosiy qism, xulosa, foydalanilgan adabiyotlar o‘rin olgan. Ishda kompyuterlarning MS Access dasturidan foydalanilgan.

Ishning mazmuni shundan iboratki. Shu yo‘nalishga oid zarur mavjud adabiyotlarni tahlil qilingan va ularni har tomonlama o‘rganilgan. Asosiy qismda quyidagi mavzular jadval, so‘rov, forma, master orqali yoritilgan: Konstruktor yordamida jadvallar hosil qilish, konstruktor yordamida so‘rovlar hosil qilish, avtoforma yordamida so‘rovlar hosil qilish, master yordamida formalar hosil qilish.

J.Ismoilov tomonidan yozilgan Kurs ishi o‘zining dolzarbligi, mazmun jihatdan pishiqligi, hajmi va yozilishi bo‘yicha Kurs ishiga qo‘yilgan talablariga to‘la javob beradi. J.Ismoilovning Kurs ishini ijobiy baholashga loyiq deb hisoblayman.

Taqrizchi:

M.Dadahanov

**Namangan Davlat Universiteti Fizika-
matematika fakulteti 5130200 – Amaliy
matematika va informatika bakalavr
yo‘nalishi talabasi Ismoilov
Jahongirning «Fermer ho‘jaligini
boshqaruv » mavzusidagi Kurs ishiga**
_____ning

T A Q R I Z I

Ismoilov Jahongirning Kurs ishi **«Fermer Ho‘jaligini boshqaruv»** deb nomlanib, kurs ishi shu sohaga tegishli mavjud adabiyotlardan va internet ma’lumotlaridan foydalanib yozilgan.

Kurs ishi 30 sahifadan iborat bo‘lib, undan kirish, asosiy qism, xulosa, foydalanilgan adabiyotlar o‘rin olgan. Ishda kompyuterlarning MS Access dasturidan foydalanilgan.

Ishning mazmuni shundan iboratki. Shu yo‘nalishga oid zarur mavjud adabiyotlarni tahlil qilingan va ularni har tomonlama o‘rganilgan. Asosiy qismda quyidagi mavzular jadval, so‘rov, forma, master orqali yoritilgan: Konstruktor yordamida jadvallar hosil qilish, konstruktor yordamida so‘rovlar hosil qilish, avtoforma yordamida so‘rovlar hosil qilish, master yordamida formalar hosil qilish.

J.Ismoilov tomonidan yozilgan Kurs ishi o‘zining dolzarbligi, mazmun jihatdan pishiqligi, hajmi va yozilishi bo‘yicha Kurs ishiga qo‘yilgan talablariga to‘la javob beradi. J.Ismoilovning Kurs ishini ijobiy baholashga loyiq deb hisoblayman.

Taqrizchi: _____

